

F1 FINLANDS BYGGBESTÄMMELSESAMLING

Hinderfri byggnad

Föreskrifter och anvisningar 2005

Miljöministeriets förordning om den hinderfria byggnaden

Given i Helsingfors den 1 oktober 2004

I enlighet med miljöministeriets beslut utfärdas med stöd av 13 § i markanvändnings- och bygglagen av den 5 februari 1999 (132/1999) att följande föreskrifter och anvisningar om hinderfri byggnad skall tillämpas på byggande.

Föreskrifterna och anvisningarna är meddelade i enlighet med Europeiska parlamentets och rådets direktiv 98/34/EG, ändrat 98/48/EG.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2005 och genom den upphävs miljöministeriets beslut av den 16 april 1997 om att bygga tillgängligt och framkomligt (F1). De tidigare givna föreskrifterna och anvisningarna kan dock tillämpas ifråga om ansökningar om bygglov som har anhängiggjorts före denna förordning träder i kraft.

Helsingfors den 1 oktober 2004

Minister Jan-Erik Enestam

Överarkitekt Marttiina Fränti-Pitkäranta

F1 MILJÖMINISTERIET, Bostads- och byggnadsavdelningen

FINLANDS BYGGBESTÄMMELSESAMLING

Hinderfri byggnad

FÖRESKRIFTER OCH ANVISNINGAR 2005

Innehåll

- 1 ALLMÄNT**
  - 1.1 Tillämpningsområde
  - 1.2 Godtagandet av ömsesidighetsprincipen

- 2 TILLGÄNGLIGHET**
  - 2.1 Förbindelseleder
  - 2.2 Planskillnader

- 3 UTRYMMEN**
  - 3.1 Allmänt
  - 3.2 Sanitetsutrymmen
  - 3.3 Mötesutrymmen
  - 3.4 Rum för inkvartering

FÖRKLARING TILL TEXTENS UTFORMNING

Föreskrifterna skall efterföljas. De skrivs i denna spalt och med denna textstorlek.

Anvisningarna innehåller godtagbara lösningar. De skrivs i spalten till höger och med liten text.

Förklaringarna ger tilläggsinformation och hänvisar till bestämmelser, föreskrifter och anvisningar. De skrivs i spalten till höger och med liten och lutande text.

1 ALLMÄNT

117 § 3 mom. markanvändnings- och bygglagen

Byggnaden skall motsvara sitt ändamål, kunna repareras, underhållas och varieras samt, i den mån byggnadens användning det förutsätter, lämpa sig även för sådana personers bruk vars rörelse- eller funktionsförmåga är begränsad.

53 § 1 – 3 mom. markanvändnings- och byggförordningen

Förvaltnings- och servicebyggnader och sådana affärs- och serviceutrymmen i annan byggnad som med tanke på jämlikheten skall vara tillgängliga för alla samt byggplatserna för dessa byggnader och utrymmen skall lämpa sig även för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

Bostadshus och utrymmen i anslutning till boende skall med beaktande av det planerade antalet användare och våningstalet och övriga förhållanden uppfylla de krav på tillgänglighet som ställs i fråga om personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

Vid utformningen och uppförandet av en byggnad som innehåller arbetsutrymmen skall med hänsyn till arbetsverksamhetens art sörföras för att även personer som avses i 1 mom. med tanke på jämlikheten har tillräckliga möjligheter att arbeta.

1.1 Tillämpningsområde

1.1.1 Föreskrift

Föreskrifterna och anvisningarna gäller förvaltnings- och servicebyggnader samt affärs- och serviceutrymmen i andra byggnader. Föreskrifterna och anvisningarna gäller för övriga byggnader med arbetsutrymmen med beaktande av arbetets karaktär. Dessa föreskrifter och anvisningar gäller för bostadshus och till boendet hörande utrymmen till den del som förordningen (Byggs G1) om bostadsplanering förutsätter att de anpassas för personer med rörelsehinder.

Förklaring

I EU: s direktiv om arbetsmiljön (89/391/EEG) föreskrivs beaktande av arbetstagare med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

Vad som i dessa föreskrifter och anvisningar sagts om hjulförsedda gångredskap avses här tre- eller fyrhjuliga hjälpredskap för gående (i bruk förekommer benämningar som t.ex. rollator).

Vad som i dessa föreskrifter och anvisningar sagts om wc och tvättrum gäller även för torrklosett och på kemisk eller annan grund fungerande dylik klosett.

I förordningen (Byggs F2) om säkerhet vid användning av byggnad stadgas om bl.a. ramper, trappor, räck och ledstänger för förebyggande av fall och felsteg samt om minskning av andra säkerhetsrisker.

I RT-kortens anvisningsblad ges anvisningar om grunderna för en tillgänglig och framkomlig omgivning och för hur olika slag av utrymmen lämpar sig förhandikappade och åldringar.

1.2 Godtagandet av ömsesidighetsprincipen

1.2.1 Föreskrift

När i dessa anvisningar eller förklaringar har klargjorts om tillgängliga SFS-standarder kan man, istället för dessa, enligt ömsesidighetsprincipen även tillämpa motsvarande EN-standard eller annan standard med samma säkerhetsnivå som gäller i andra länder i den Europeiska ekonomiska sfären eller i Turkiet.

2 TILLGÄNGLIGHET

2.1 Förbindelseleder

2.1.1 Föreskrift

En del av de bilplatser som hör till byggnaden skall lämpa sig för rullstolsbundna. Dessa platser skall med tanke på tillträde till byggnaden placeras ändamålsenligt i förhållande till entrén och förses med skylten för rörelsehindrade.

Anvisning

En bilplats för rörelsehindrade skall vara minst 3600 mm bred och åtminstone 5000 mm lång.

Från dessa bilplatser samt från tomtens eller byggnadsplatsens gräns skall det finnas en lämplig led för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap till byggnad och utrymme som avses i dessa föreskrifter.

Mellan plan och avsatser i byggnaden som funktionellt anknyter till varandra skall det finnas intern förbindelseled som är lämplig för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap.

Anvisning

Lederna och utrymmena dimensioneras enligt diametern på vändutrymmet för en rullstol som är lämplig att användas såväl ute som inne, 1500 mm. I bostad räcker 1300 mm utom i wc och tvätttrum, där det behövs en diameter på 1500 mm för att brukare av rullstol eller rollator skall kunna assisteras.

Led för rörelsehindrad är väl synlig, dess yta är jämn, halkfri och tillräckligt hård, och dörrarna är lätta att öppna.

2.1.2 Föreskrift

Med undantag av bostadshus skall den fria bredden vara minst 850 mm för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap anpassade ingångar och vindfång, dörrar och öppningar i korridorer samt dörrar för rörelsehindrade lämpliga sanitetsutrymmen. Den fria bredden på dörrarna från förbindelseled till förvaltnings-, service-, affärs- och arbetsutrymmen skall vara minst 800 mm. Trösklar får vara högst 20 mm höga.

Förklaring

Den fria bredden på dörrar och öppningar i bostadshus är minst 800 mm enligt förordningen om bostadsplanering (ByggBs G1).

På förbindelseled eller angränsande till den får inte förekomma oskyddade utsprång eller andra byggnadsdelar som utgör en kollisionsrisk, och som gör att ledens fria höjd understiger 2100 mm. Det får inte heller finnas nivåskillnader som utgör en fallrisk.

Anvisning

För att effektivera skyltningen används ljud- och ljussignaler samt audiovisuella signalsystem.

Föra att effektivera varseblivningen används fokuserad belysning samt kontrasterande färger, material och reliefmönster.

2.2 Nivåskillnader

2.2.1 Föreskrift

Mellan våningsplan med funktionellt samband, skall det för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap finnas lämplig hiss eller annan fast installerad lyftanordning som är lämplig för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap, om det inte går att ordna förbindelsen via sammanhörande ramper med erforderliga avsatser. Då en nivåskillnad som är lika hög eller högre än våningshöjden ordnas med en trappa, skall anordnas en rörelsefri förbindelse med hiss.

Förklaring

Vid planering och byggande av person- och godshissar för persontransport skall EU:s hissdirektiv (95/16/EG) följas. I direktivet stadgas även om planering av hissar med beaktande av handikappade.

Om kraven på hiss i våningshus föreskrivs i förordningen om bostadsplanering (ByggBs G1).

Då det i befintlig byggnad saknas hiss och det inte heller går att installera hiss i efterhand, kan det vara lämpligt att installera en för persontransporter avsedd smal- eller minihiss, eller en skräddarsydd lyftanordning med korg för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap enligt EU:s maskindirektiv (98/37/EG). Dessutom finns anordningar för lyft av rullstolar längs utmed en trappa, och där vid användning av brukare av hjulförsett gångredskap förutsätts att anordningen har ett för ändamålet lämpligt underlag och en tillräckligt skyddande räckkonstruktion. En med sits försedd personlift som installeras i trappan passar i allmänhet i bostaden eller för annan intern trafik.

För beaktande av säkerhet och tillgänglighet vid byggande och installation av hissar gäller EN-standarden 81-70:2003. Om val av hiss samt om måttsättning av hisschakt och maskinrum ges anvisningar i RT-korten.

2.2.2 Föreskrift

Korgen på en hiss dimensionerad för rullstol, hjulförsett gångredskap och assistent skall vara minst 1100 mm bred på dörrsidan, och minst 1400 mm djup.

Anvisning

En hisskorg där det går att vända med rullstol eller hjulförsett gångredskap skall måttsättas till att vara minst 1340 mm bred och minst 1400 mm djup. Om ingångarna finns på intilliggande sidor skall korgens innermått vara minst 1400 x 1400 mm. Om ingångarna till hissen ligger på hissens motstående sidor möjliggör detta ett stopp bl.a. vid plan mellan våningarna (s.k. genomgångshiss).

I servicecentraler för handikappade och äldre, i servicehus och i skydds- och vårdanstalter skall hisskorgen dimensioneras så att brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap och deras assistenter samtidigt ryms med. En del hissar dimensioneras för transport av bår.

Hissens dörröppning rekommenderas vara minst 900 mm bred så att det går att vända rullstol och hjulförsett gångredskap framför hissen.

Hiss eller annan lyftanordning för rullstolsbundna utformas så att manöverreglage placeras på 900 – 1000 mm höjd från korgens eller underlagets golv.

2.2.3 Föreskrift

En ramp får luta högst 8 % (1:12, 5) och dess fortlöpande längd får vara högst sex meter. Därefter förutsätts att en led avbryts av en minst 2000 mm lång horisontell avsats. En längre ramp utan avsats får inte luta mera än 5 % (1:20). Om en ramp utomhus inte kan hållas i samma skick som motsvarande ramp inomhus, skall lutningen i motsvarande grad vara mindre.

Anvisning

En ramp som lutar högst 8 % och som leder till en byggnads entré eller avsedd för byggnadens interna trafik, lämpar sig i allmänhet endast för en nivåskillnad som är mindre än 1 meter på grund av det stora utrymme som rampen kräver. Analogt därmed svarar en 960 mm: s höjdskillnad mot en 14 m lång ramp inklusive avsats.

I byggnader med förvaltnings-, service- och affärsutrymmen skall trappsteg i entréhallar och andra utrymmen för intern trafik dimensioneras så att de är minst 300 mm långa och högst 160 mm höga.

I entréhallar och övriga förbindelseleder för intern trafik samt utomhus skall på ömse sidor om ramperna och trapporna installeras ledstänger som är lätta och säkra att använda. Ledstängerna skall fortsätta utan avbrott också utmed mellanplanen.

Anvisning

Den lämpliga höjden för två ledstänger, den ena ovan den andra, är ca 900 mm och 700 mm. Ledstängerna bör sträcka sig ca 300 mm utöver de punkter där ramperna och trapporna börjar och slutar och de utformas så att man inte fastnar i ledstångens övre eller nedre ända.

3

UTRYMMEN

3.1 Allmänt

3.1.1 Föreskrift

De utrymmen som tjänar byggnadens huvudsakliga ändamål samt därtill hörande fast inredning, utrustning och anläggningar skall också lämpa sig för användning av rörelse- och funktionshindrade.

Förklaring

Om bostadshus utrymmens lämplighet för rörelse- och funktionshindrade stadgas i förordningen om bostadsplanering (ByggBs G1).

3.2 Sanitetsutrymmen

3.2.1 Föreskrift

För personer som rör sig med hjälp av rullstol eller hjulförsett gångredskap skall det finnas ett tillräckligt antal wc och tvätttrum som är dimensionerade och försedda med lämplig utrustning såväl för självständigt bruk som för användning tillsammans med assistent. Utrymmen skall förses med skylten för rörelsehindrade och de skall vara placerade så att användarens och assistentens kön inte spelar någon roll. Till dylika utrymmen skall vara direkt tillträde från entréhall, korridor eller motsvarande utrymme.

Anvisning

Då det i byggnaden finns grupper av wc och tvätttrum för vardera könet är det ändamålsenligt att i båda utrymmena placera wc och tvätttrum lämpade för rörelsehindrade.

Då enskilt affärs-, service- eller arbetsutrymme saknar direkt förbindelse med byggnadens wc och tvätttrum avsedda för rörelsehindrade, ordnas vid vederbörligt utrymme wc och tvätttrum som är lämpligt för brukare av rullstol eller hjulförsett gångredskap.

I byggnader med övervakningsanläggning för fastigheten skall alarmreglage installeras i wc och tvätttrum för rörelsehindrade.

Förklaring

Om kraven på klosett och tvätttrum för rörelsehindrade i bostadslägenhet stadgas i förordningen om bostadsplanering (ByggBs G1).

3.2.2 Föreskrift

Om avsikten är att den rullstolsbundna skall kunna förflytta sig till wc-stolen från valbar sida skall det på vardera sidan om wc-stolen finnas minst 800 mm fri bredd för rullstol eller hjulförsett gångredskap. Då bör innermättet på den vägg där lavoaren står vara minst 2500 mm och den vägg där wc-stolen står vara minst 2200 mm. Wc-stolens bakstycke skall stå 300 mm fritt från väggen. Stolen skall ha vändbara armstöd.

Anvisning

Om wc och tvätttrum är avsett att användas från bägge sidor och den fria bredden på ena sidan är minst 900 mm, ryms där

också en dusch utan duschlavoar. Innermålet på den vägg mot vilken wc-stolen står dimensioneras då till att vara minst 2300 mm. I stället för wc och tvättutrymme som kan användas från båda sidor av wc-stolen, eller som komplement därtill, kan man placera ensidiga wc och tvättrum parvis med varandras spegelbilder. Utrymmenas innermål är då minst 2700 x 1500 mm. Lavoaren och wc-stolen placeras i kortändorna mitt emot varandra; på ena sidan om wc-stolen behövs ett 800 mm brett och fritt utrymme. Då utrymmenas innermål är minst 2200 x 1900 mm placeras lavoaren på långsidan och wc-stolen på den korta sidan så att man från stolen når lavoarens vattenkran. I såväl ovan nämnda fall som i det fall då wc och tvättrummet kan användas från båda sidor skall, beroende på lavoarens och utrymmets storlek och på avloppsledningens placering, lavoarens bakkant placeras cirka 200 mm fritt från väggen för att säkra tillräckligt utrymme för benen.

Ett wc och tvättrum i bostad är lämpligt för bruk av rullstol och hjulförsett gångredskap då exempelvis lavoar och wc-stol placeras så att det från den ena sidan av stolen blir 800 mm fritt rum där man kan placera dusch utan duschbassäng; och att framför wc-stolen, lavoaren och den övriga inredningen dimensioneras ett fritt utrymme, åtminstone stort som rullstolens vändningscirkel.

3.2.3 Föreskrift

För rörelse- och funktionshindrade personer skall anordnas tillträde till simbassängen i simhallar, badinrättningar, rehabiliterings-, skydds- och vårdanstalter, servicehus och servicecentraler. I dessa byggnader skall även bastu, tvätt- och omklädningsrum planeras så att de är lämpliga för rörelse- och funktionshindrade.

Anvisning

De för invånarna i en våningshusfastighet gemensamma bastu-, tvätt-, omklädnings- och simbassängutrymmen, planeras så att de kan användas av rörelse- och funktionshindrade.

I byggnader med övervakningssystem för fastigheten skall ett larm kopplas från de rörelsehindrades bastu-, tvätt och omklädningsutrymmen till övervakningscentralen.

Förklaring

För självständig förflyttning till simbassäng i t.ex. en duschrullstol lämpar sig en med vattentryck fungerande sänk-/höjbar plattform vars storlek är minst 900 x 1400 mm.

3.3 Mötesutrymmen

3.3.1 Föreskrift

Åskådarläktare, auditorier, fest- och konferensrum, restaurangsalar, undervisningssalar, klassrum och motsvarande samlingsutrymmen skall också vara lämpliga för rörelse- och funktionshindrade. Ljudåtergivningsystem som installeras i sådana utrymmen skall också vara försedda med tele-/induktionsslingor eller motsvarande ljudöverföringssystem.

Om ett mötesutrymme har fasta stolar, skall rullstolsplatser placeras på olika rader nära hinderfria ingångsleder för rörelse- eller funktionshindrade.

3.4 Rum för inkvartering

3.4.1 Föreskrift

I hotellbyggnader och motsvarande byggnader för inkvartering samt i byggnader, där det utöver tjänster för skydd, vård eller motsvarande (verksamhet) även finns rum för inkvartering, skall det i mån av behov också finnas inkvarteringsrum som är dimensionerade för brukare av rullstol eller hjulförsedda gångredskap och för assisterande hjälpperson.